
SORUMLU ORTAK BAŞDENETÇİ ROTASYONUNUN KAR YÖNETİMİ UYGULAMALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: İMALAT SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA¹

Ahmet AKGEMCİ

Arş. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü,
ORCID: 0003-0019-5664

Aydın KARAPINAR

Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü,
ORCID: 0000-0001-7189-8733

Öz

2000'li yıllarda meydana gelen Enron skandalı sonrasında SOX yasasıyla bağımsız denetçinin belirli periyotlarda rotasyona tabi olması yönünde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ancak zorunlu rotasyonun fayda ve maliyetlerine ilişkin literatürde farklı görüşler ve tartışmalar bulunmaktadır. Bu nedenle sorumlu ortak baş denetçi rotasyonunun kar yönetimi üzerindeki etkisinin Türkiye örnekleminde araştırılması önem taşımaktadır. Literatürde anılan tartışmalara Türkiye örneklemini kapsamında katkı sağlamayı hedefleyen bu çalışmanın temel amacı, yasal düzenlemeler çerçevesinde firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen zorunlu rotasyon uygulamalarının ve isteğe bağlı denetçi değişikliklerinin (gönüllü firma-gönüllü denetçi) kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkisini tespit etmektir. Bu kapsamda Türkiye'de İmalat Sanayi sektöründe faaliyet gösteren 112 şirketin 2010-2018 yılları arasındaki mali tabloları ve denetim raporları incelenmiş, şirketlerin ilgili tarihlerde gerçekleştirdikleri zorunlu (firma-denetçi) ve gönüllü (firma-denetçi) rotasyonları belirlenmiştir. Araştırmada zorunlu firma, zorunlu denetçi ve gönüllü denetçi rotasyonlarının kar yönetimi uygulamaları üzerinde önemli düzeyde bir etkisinin olmadığına diğer taraftan gönüllü firma rotasyonu ile kar yönetimi arasında zayıf ilişkiler olduğuna yönelik bulgulara ulaşılmıştır.

THE EFFECT OF RESPONSIBLE PARTNER ROTATION ON EARNINGS MANAGEMENT: AN APPLICATION IN THE MANUFACTURING INDUSTRY

Abstract

After the Enron scandal that took place in the 2000s, various arrangements were made with the SOX law for the independent auditor to be subject to rotation

¹ 09.12.2020 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde Prof. Dr. Aydın Karapınar danışmanlığında Ahmet Akgemci tarafından savunulan "Sorumlu Ortak Baş Denetçi Rotasyonunun Kar Yönetimi Uygulamaları Üzerindeki Etkisi: İmalat Sektöründe Bir Uygulama" isimli doktora tezinden (alıntılanmıştır) türetilmiştir.

at certain periods. However, there are different opinions and discussions in the literature regarding the benefits and costs of forced rotation. For this reason, it is important to investigate the effect of responsible partner lead auditor rotation on profit management in the Turkish sample. The main purpose of this study, which aims to contribute to the discussions mentioned in the literature within the scope of the Turkish sample, is to determine the effect of mandatory rotation practices and optional auditor changes (voluntary firm-volunteer auditor) carried out at the firm and auditor level within the framework of legal regulations on earnings management practices. In this context, the financial statements and audit reports of 112 companies operating in the Manufacturing Industry sector in Turkey between the years 2010-2018 were examined, and the mandatory (firm-auditor) and voluntary (firm-auditor) rotations of the companies on the relevant dates were determined. In the study, it was found that the rotations of mandatory firm, mandatory auditor and voluntary auditor do not have a significant effect on earnings management practices, on the other hand, there are weak relations between voluntary firm rotation and earnings management.

Keywords: Earnings Management, Discretionary Accruals, Mandatory Firm Rotation, Mandatory Auditor Rotation, Voluntary Firm Rotation, Voluntary Auditor Rotation, Voluntary Auditor Rotation.

1.GİRİŞ

ABD’de ve bazı Avrupa ülkelerinde meydana gelen finansal skandallar sonrasında yatırımcıyı yanıltmak yada yanlış yönlendirmek üzere gerçekleştirilen manipülatif kar yönetimi uygulamalarının sınırlandırılması noktasında zorunlu rotasyon kavramı ön plana çıkmış, rotasyonun fayda maliyet ve olası etkilerini tespit etmek amacıyla başta ABD olmak üzere birçok ülkede çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde finansal skandalların temel sebebinin denetçilerin bağımsızlıklarını koruyamamalarından kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda denetçilerin zedelenen itibarını tekrar temin etmek ya da denetçilerin bağımsızlığını sağlamak adına ABD ve diğer ülkelerde firma ve denetçinin zorunlu rotasyona tabi olması yönünde önerilerde bulunulmuştur. (Yalçın,2018:1).

Zorunlu rotasyon uygulamalarından beklenen temel fayda denetçinin bağımsızlığını temin etmek ve kar yönetimi uygulamalarını sınırlandırarak finansal raporlamanın kalitesinin artırılmasıdır. Diğer taraftan zorunlu rotasyonun fayda ve maliyetlerini ilişkin farklı görüşler vardır. Örneğin zorunlu rotasyonu savunanlar rotasyon sonrası yeni denetçinin tarafsız bir bakış açısıyla denetim faaliyetlerini icra edeceğini ve finansal raporlamanın kalitesinin artacağını iddia etmektedir. Zorunlu rotasyona karşı olanlar ise zorunlu rotasyonun kar yönetimi ya da denetim kalitesi üzerinden herhangi bir etkisi olmayacağı hatta rotasyonun maliyetinin faydasını aşacağını belirtmektedir. Bu kapsamda söz konusu bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de denetçinin bağımsızlığının korunması ve finansal raporlamanın kalitesinin artırılması amacıyla SPK ve KGK düzenlemeleri ile 2010-2011-2013 yıllarından itibaren fiilen uygulanan zorunlu denetçi rotasyonunun (firma ve denetçi düzeyinde) ve diğer rotasyon türlerinin (gönüllü firma-gönüllü denetçi) kar yönetimi uygulamaları (finansal raporlamanın kalitesi) üzerindeki etkisini tespit etmektir.

Zorunlu denetçi rotasyonu uygulamalarının ve diğer rotasyon türlerinin kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkisini tespit etmek amacıyla hazırlanan çalışmada giriş bölümünden sonra ikinci bölümünde, kar yönetimi uygulamalarının ölçülmesine ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Kar yönetimi uygulamaları (finansal raporlamanın kalitesi) ile rotasyon türleri arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalara değinilen üçüncü bölümde, araştırma hipotezlerine yer verilmiş, son bölümde ise araştırma yöntemi ve çalışmanın bulguları yer almaktadır.

2. KAR YÖNETİMİ UYGULAMALARININ ÖLÇÜMLENMESİ

Söz konusu bu çalışmada kar yönetimi uygulamalarının tespiti aşamasında toplam tahakkuk bazlı modellerden faydalanılmıştır.

Model 1 (Kothari)

$$\frac{TA_{it}}{A_{(it-1)}} = \left[\beta_0 + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV - \Delta REC}{A_{(it-1)}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{(it-1)}} \right) + \beta_5 (ROA_{it}) \right] + E_{it}$$

$$(DA)E_{it} = \frac{TA_{it}}{A_{(it-1)}} - \left[\beta_0 + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV - \Delta REC}{A_{(it-1)}} \right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{it}}{A_{(it-1)}} \right) + \beta_5 (ROA_{it}) \right]$$

Burada;

TA= toplam tahakkukları

A(it-1)= i işletmesinin önceki yıl varlık toplamı

ΔREV_{it} = i işletmesinin t yılındaki net satışlarının cari yıl ile önceki yıl arasında meydana gelen değişimi

ΔREC_{it} = i işletmesinin t yılındaki net ticari alacaklarının cari yıl ile önceki yıl arasında meydana gelen değişimi,

PPE_{it} =i işletmesinin t yılındaki maddi duran varlıkları,

ROA_{it}= i işletmesinin t yılındaki varlık getiri oranı

E_{it}- DA = i işletmesinin t yılındaki regresyon hata katsayısı, ihtiyari tahakkukları ifade etmektedir.

Modellerdeki toplam tahakkuklar nakit akışı yöntemi kullanılarak, ihtiyari olmayan tahakkuklar (zorunlu tahakkuklar) ise açıklayıcı değişkenler (parametreler) yardımıyla tahmin edilmektedir. Bu doğrultuda modelde yer alan hata terimi (ϵ) kazanç yönetiminin temsili göstergesi olarak kabul edilen ihtiyari tahakkukların seviyesini ifade etmektedir. Çünkü toplam tahakkukların, ihtiyari olmayan tahakkukların dışında kalan bölümü artık değerleri yani ihtiyari tahakkukları vermektedir (Önder ve Ağca, 2013: 39).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Zorunlu rotasyon politikalarının kar yönetimi –denetim kalitesi-finansal raporlamanın kalitesi üzerindeki etkileri uzun yıllardır tartışılmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu bu tartışmalara açıklık getirmek adına literatürde birçok

akademik çalışma yapılmıştır. Çalışmalarda rotasyon uygulamalarının denetimin kalitesine ve finansal raporlama kalitesine olumlu etkisi olduğuna, denetçi değişikliği ya da kısa süreli denetçi müşteri ilişkilerinin kar yönetimi uygulamalarını kısıtladığına yönelik sonuçlar görülmekle beraber², söz konusu bu politikaların finansal raporlamanın ve denetim kalitesini düşürdüğü³ ya da finansal raporlamanın kalitesine herhangi bir etkisinin olmadığı⁴ yönünde sonuçlara da ulaşılmıştır (Gürol ve Tüysüzoğlu, 2018:106-107).

Zorunlu rotasyonu savunanların temel argümanı uzun süreli denetçi müşteri ilişkisinin denetçinin bağımsız davranmasına engel olacağı finansal raporlamanın kalitesinin azalacağıdır. Örneğin Kim ve Yii (2009) çalışmasında zorunlu firma rotasyonu ile kar yönetimi uygulamaları arasındaki ilişkiler incelenmiş, zorunlu firma rotasyonu sonrasında kar yönetimi uygulamalarının azaldığını, denetim kalitesinin arttığını tespit etmiştir. Chi vd. (2009) çalışmasında zorunlu denetçi rotasyonunun denetim kalitesi üzerindeki etkileri incelenmiş ve denetçi rotasyonunun denetim kalitesi üzerinde anlamlı etkileri olmadığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Firth vd. (2012), çalışmasında firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen rotasyon türleri ile olumlu görüş dışında verilmiş denetim görüşü arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren firmalarda; zorunlu rotasyon olmayan şirketlere göre düzeltilmiş denetim görüşü verilme olasılığı daha yüksek olduğu, gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu ile denetim görüşü arasında zayıf ilişki olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Mohrmann (2017) çalışmasında zorunlu denetçi rotasyonu ile gönüllü denetçi rotasyonunun kar yönetimi (finansal raporlamanın kalitesi) üzerindeki etkileri incelenmiştir. Zorunlu denetçi rotasyonu ile finansal raporlamanın kalitesi (denetim kalitesi) arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkilerin olmadığı; ancak gönüllü denetçi rotasyonunun denetim kalitesini arttırdığına yönelik kanıtlar elde etmiştir. Yalçın (2018) zorunlu firma rotasyonu ile denetim kalitesi arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada, zorunlu rotasyonla birlikte genel itibarıyla ihtiyari tahakkukların azaldığı bulgularına ulaşılmıştır. Tuan (2019) araştırmada zorunlu firma rotasyonunun denetim kalitesi üzerindeki etkisi incelenmiş, zorunlu firma rotasyonu ile anormal tahakkuklar arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler tespit edilememiştir. Horton vd. (2020) aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu sonrasında tahakkukların azaldığına, denetim kalitesinin arttığına yönelik kanıtlar elde edilmiş; ancak firma rotasyonunun denetim kalitesini arttırdığına ilişkin herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

² Rotasyon politikalarının denetçinin bağımsızlığına katkı sağlayacağı ve finansal raporlamanın kalitesini olumlu etkileri olacağı görüşünü savunan çalışma sonuçları; Kim ve Yii (2009), Li (2010), Lennox vd. (2014), Elshawarby (2017), Yalçın (2018), Wilson vd., (2018), Azizkhani vd. (2018), Imegi ve Oladutire (2018).

³ Rotasyon uygulamalarının raporlama kalitesini olumsuz etkileyeceğini ve yararlı bir uygulama olmadığı öngören çalışma sonuçları; Ghosh ve Moon (2005), Nguyen ve Kend, (2017),

⁴ Rotasyon uygulamalarının denetim kalitesi- finansal raporlama kalitesi üzerinde etkisi bulunmadığını tespit eden çalışmalar; Ruiz vd. (2009), Omri vd. (2014), Widyaningsih vd. (2019)

Firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen zorunlu ve gönüllü rotasyonların kar yönetimi uygulamaları yada finansal raporlamanın kalitesi üzerindeki etkilerini belirlemeye çalışan literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ,rotasyonun dört türüne ilişkin (firma-denetçi; zorunlu-gönüllü) yeterince çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda söz konusu bu çalışmanın ulusal ve uluslararası literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıda yer alan açıklamalar doğrultusunda rotasyonun dört türünün (firma-denetçi ; zorunlu -gönüllü) kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkilerini tespit edebilmek amacıyla aşağıda yer alan hipotezler oluşturulmuş ve sınanmıştır.

H1a: Zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonunun kar yönetimi uygulamaları üzerinde negatif yönde anlamlı etkisi vardır.

H1b: Zorunlu denetçi rotasyonunun kar yönetimi uygulamaları üzerinde negatif yönde anlamlı etkisi vardır.

H1c: Gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonunun kar yönetimi uygulamaları üzerinde pozitif yönde anlamlı etkisi vardır.

H1d: Gönüllü denetçi rotasyonunun kar yönetimi uygulamaları üzerinde pozitif yönde anlamlı etkisi vardır.

Zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu, aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu, gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu ve gönüllü denetçi rotasyonu ile kar yönetimi uygulamaları arasında herhangi bir anlamlı ilişkinin/etkinin var olup olmadığını belirlemek üzere oluşturulan hipotezlerin test edilmesi (sınanması) için aşağıda yer alan model çalıştırılmıştır.

(Model 2)

$$DA(\text{Kothari}) = \beta_0 + \beta_1 4\text{BYKit} + \beta_2 \text{ZFR it} + \beta_3 \text{GFR it} + \beta_4 \text{ZDR it} + \beta_5 \text{GDR it} + \beta_6 \text{SBO it} + \beta_7 \text{VDH it} + \beta_8 \text{PD/DD it} + \beta_9 \text{CFO/AKTFit} + \beta_{10} \text{Ln_AKTFit} + \text{Eit}$$

Burada;

DA= , Kothari Modelleri ile Tahmin Edilen İhtiyari Tahakkukları

ZFR= zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler için "1"; diğerleri için "0"

GFR = gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler için "1"; diğerleri için "0"

ZDR= Zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler için "1"; diğerleri için "0"

GDR= Gönüllü denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler için "1"; diğerleri için "0"

4BYK= İşletmenin "t" yılında denetim firmasının 4 büyük denetim firmalarından biri olması,

CFO/AKTF= İşletmenin "t" nakit akışlarının aktif toplamına oranı,

Ln_AKTF= İşletmenin "t" yılındaki aktif toplamının logaritması

SBO= İşletmenin “t” yılındaki satışlarındaki büyüme oranı,

VDH= İşletmenin “t” yılındaki varlık devir hızı,

PD/DD= İşletmenin “t” yılındaki Piyasa Değeri/Defter Değeri,

Eit= Hata terimi.

4. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR

Söz konusu bu çalışmada sorumlu ortak baş denetçi rotasyonlarının (firma -denetçi; zorunlu-gönüllü) kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu doğrultuda denetçi rotasyonları, Firth vd. (2012) çalışmasıyla uyumlu olarak zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler, aynı denetim firması içerisinde zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler, gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler, gönüllü denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler ve hiç denetçi rotasyonu yapmayan gözlemler olmak üzere beş kısma ayrılmış; Fargher vd. (2008) , Kim Yi (2009), Chi vd. (2009) ve Yalçın (2018) çalışmalarıyla benzer şekilde ihtiyarı tahakkukların dört değer türünde (mutlak, orijinal , pozitif , negatif) çeşitli karşılaştırma çiftleri (ZFR/ROT.YOK, ZDR/ROT.YOK, GFR/ROT.YOK, GDR/ROT.YOK) oluşturularak denetçi rotasyonunun dört türünün (firma-denetçi; zorunlu-gönüllü) yani denetim firması ve bağımsız denetçi düzeyinde zorunlu ve gönüllü olarak gerçekleştirilen rotasyonların kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1 Tanımlayıcı İstatistikler

Ülkemizde, 2012 yılına kadar uygulanan SPK düzenlemeleri ve 2011 yılında yenilenerek uygulanmaya başlanan TTK 'da hem denetim firmalarının hem de bağımsız denetçilerin belirli periyotlarda rotasyona tabi olması gerektiği yönünde düzenlemeler yer almaktadır. Özellikle bir işletmenin içinde bulunan mali yıldan geriye dönük olarak 7 yıllık süre zarfında, üst üste olmasına bakılmaksızın 5 kez aynı bağımsız denetçi tarafından denetlenmesi halinde bağımsız denetçinin zorunlu olarak rotasyona tabi olması, denetim firmasının ise 10 yıl içerisinde 7 kez aynı firmayı denetlemesi durumunda rotasyona tabi olması şartı getirilmiştir. Bu kapsamda imalat sektöründe 2010-2018 yılları arasında faaliyet gösteren 112 şirketin denetim raporları ve mali tabloları incelenmiş, SPK ve KGK düzenlemeleri çerçevesinde denetçi rotasyonunun 4 türünü gerçekleştiren şirket gözlem yılları ve hiç denetçi rotasyonu gerçekleştirilmeyen şirket gözlem yılları belirlenmiştir.⁵

⁵ Firma ve denetçi düzeyinde zorunlu ve gönüllü olarak gerçekleşen rotasyon uygulamalarının kar yönetimi (denetim kalitesi) üzerindeki etkilerinin tespit edildiği önceki çalışmalarda Kim ve Yii (2009) 9 yıl 748 gözlem/yıl ; Firth vd. (2012) 9 yıl 8.560 gözlem/yıl ; ; Salleh ve Jasmini (2014) 10 yıl 1.535 gözlem/yıl ; Leensen (2016) 9 yıl 735 gözlem/yıl ; Löfving ve Widenius (2016) 7 yıl 1371 gözlem/yıl ; Febrianto vd. (2017) 14 yıl 857 gözlem/yıl ; Wang ve Zhu (2018) 11 yıl 1477 gözlem/yıl ; Yalçın (2018) 7 yıl 868 gözlem/yıl ; Tuan (2019) 8 yıl 1230 gözlem/yıl ; Sulisty vd. (2019) 14 yıl 688 gözlem/yıl ; Mohaisen vd. (2019) 3 yıl 138 gözlem/yıl ; Widyaningsih vd. (2019) 8 yıl 2.403 gözlem/yıl ; Julia vd. (2019) 5 yıl 130 gözlem/yıl ; Narayanaswamy R. ve Raghunandan K. (2019) 4 yıl 4.087 gözlem/yıl verileri kullanılmıştır.

Tablo 1. Örneklem Dağılımı

Panel A: Genel Örneklem										
YILLAR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Toplam
İmalat Sanayi Şirket Sayısı	167	176	171	178	187	189	181	176	174	1599
Araştırmaya Konu Şirket Sayısı	112	112	112	112	112	112	112	112	112	1008
Panel B: Nihai Örneklem										
Denetim Firması Zorunlu Değişen	52	6	2	11	3	4	4	41	3	126
Denetim Firması Gönüllü Değişen	18	14	16	32	13	4	18	12	10	137
Zorunlu Denetçi Rotasyonu	---	1	4	2	3	16	7	1	7	41
Gönüllü Denetçi Rotasyonu	8	18	24	6	13	20	15	14	14	132
Bağımsız Denetçi Değişmeyen	34	73	66	61	80	68	68	44	78	572
TOPLAM	112	112	112	112	112	112	112	112	112	1008

BIST'te işlem gören 112 imalat sanayii şirketinin, 2010-2018 yılları arasında gerçekleştirdikleri denetçi rotasyonları (firma-denetçi; zorunlu-gönüllü) Firth vd. (2012) çalışmasıyla benzer şekilde 5 farklı gruba ayrılmıştır. Buna göre, zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi değişikliği gerçekleştiren 126 şirket yıl verisi; gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren 137 şirket yıl verisi; zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren 41 şirket yıl verisi; gönüllü denetçi rotasyonu gerçekleştiren 132 şirket yıl verisi; denetçi rotasyonu gerçekleştirmeyen 572 şirket yıl verisi bulunmaktadır. Tablo 1'de görüleceği üzere 2010-2018 yılları arasında zorunlu denetçi rotasyonu en fazla 2015 yılında; en az 2011 yılında gerçekleşmiştir. Diğer taraftan zorunlu firma rotasyonunun neden olduğu denetçi rotasyonunun en fazla 2010 ve 2017; en az 2012 yıllarında gerçekleştiği görülmektedir. Rotasyon türlerinin etkilerinin belirlenmesi amacıyla kurulan çok değişkenli modele ilişkin tanımlayıcı istatistikler tablo 2 'de yer almaktadır.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

PANEL A: Zorunlu Denetim Firması Rotasyonu Kaynaklı Denetçi Rotasyonu Gerçekleştiren Gözlemler (N=126)					
	Gözlem	Ortalama	En Yüksek	En Düşük	St.Sapma
DA-Orjinal	126	-0.00803	0.59298	-0.48597	0.10412
DA-Mutlak	126	0.06530	0.59298	0.00036	0.08127
DA-Pozitif(+)	53	0.06810	0.59298	0.00036	0.09346
DA-Negatif(-)	73	-0.06337	-0.00095	-0.48597	0.07176
PANEL B: Gönüllü Denetim Firması Rotasyonu Kaynaklı Denetçi Rotasyonu Gerçekleştiren Gözlemler (N=137)					
DA-Orjinal	137	0.00836	0.92420	-0.43787	0.16852
DA-Mutlak	137	0.10660	0.92420	0.00022	0.13049
DA-Pozitif(+)	67	0.11753	0.92420	0.00367	0.16152
DA-Negatif(-)	70	-0.09612	-0.00022	-0.43787	0.09151
PANEL C: Zorunlu Denetçi Rotasyonu Gerçekleştiren Gözlemler (N=41)					
DA-Orjinal	41	-0.01242	0.23081	-0.16949	0.09794
DA-Mutlak	41	0.07907	0.23081	0.00129	0.05782
DA-Pozitif(+)	16	0.08538	0.23081	0.00129	0.06787
DA-Negatif(-)	25	-0.07503	-0.00871	-0.16949	0.05147
PANEL D: Gönüllü Denetçi Rotasyonu Gerçekleştiren Gözlemler (N=132)					
DA-Orjinal	132	0.00234	0.46813	-1.65761	0.18831
DA-Mutlak	132	0.09802	1.65761	0.00316	0.16057
DA-Pozitif(+)	73	0.09074	0.46813	0.00502	0.09678
DA-Negatif(-)	59	-0.10702	-0.00316	-1.65761	0.21554
PANEL E: Denetçi Rotasyonu Gerçekleştirmeyen Gözlemler (N=572)					
DA-Orjinal	572	0.00011	0.75083	-0.98129	0.12728
DA-Mutlak	572	0.08290	0.98129	0.00015	0.09651
DA-Pozitif(+)	266	0.08926	0.75083	0.00051	0.09766
DA-Negatif(-)	306	-0.07737	-0.00015	-0.98129	0.09550
PANEL F: Genel Örneklem (N=1008)					
Sat.Büy.Or (SBO)	1008	0.1869	12.8000	-0.9700	0.5088
Var.Dev.Hız (VDH)	1008	1.0243	4.3500	0.0200	0.5209
4 BYK	1008	0.6470	1.0000	0.0000	0.4781
PD/DD	1008	2.0026	74.6100	-69.1600	4.9885
Cfo/Ait	1008	0.0606	7.5080	-1.0630	0.2651
Akt. Toplam(LN)	1008	19.5140	24.4130	13.7840	1.7994

Tablo 2’de denetçi rotasyon türlerinin (Panel A-B-C-D) ve hiç rotasyon yapmayan gözlemlerin (Panel E) ihtiyari tahakkuklarına ait istatistiksel bilgiler ve

112 şirketin (Panel F) 1008 gözlem/yıl verilerine ait kontrol değişkenlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

4.2 Kothari Modeliyle Tahmin Edilen İhtiyari Tahakkukların Regresyon Bulguları

Firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen zorunlu rotasyon uygulamalarının ve diğer rotasyon türlerinin (gönüllü firma- gönüllü denetçi) kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmada, oluşturulan hipotezler sınanmadan önce zaman ve birim etkilerin varlığı tespit edilmiş, Hausman Testi ile en uygun tahmin yöntemi belirlenmiş ve daha sonra değişen varyans, otokolerasyon, birimler arası kolerasyon ve çoklu doğrusal bağlantı varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığı test edilmiştir. Modellerin değişen varyans ve birimler arası kolerasyon (yatay kesit bağımlılığı) varsayımlarını sağlamadığının belirlenmesi nedeniyle, yatay kesit boyutunun (N) büyük ve zaman boyutunun (T) küçük olduğu durumda da tutarlı tahminler verebilen “Driscoll ve Kraay” standart hatalarının kullanıldığı sabit etkiler modelleri kullanılmıştır. Bu kapsamda ihtiyari tahakkukların dört türünün (mutlak, orijinal, pozitif, negatif) Kothari modeli ile tahmin edilmesiyle çalıştırılan model 2 ‘nin tahmin sonuçları aşağıda yer almaktadır.

4.2.1 İhtiyari Tahakkukların Mutlak Değerlerine İlişkin Regresyon Bulguları

Tablo 3. Mutlak İhtiyari Tahakkuklar İle Tahmin Edilmiş Analiz Sonuçları

	PANEL A		PANEL B		PANEL C		PANEL D	
	ZFR (126) ROT. YOK (572)		ZDR (41) ROT. YOK (572)		GFR (137) ROT. YOK (572)		GDR (132) ROT. YOK (572)	
DA(MUT.)	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t
PD/DD	0.0013	(1.83) 0.07***	-0.0016	(-0.57) 0.573	0.0007	(3.95) 0.000*	-0.0011	(-0.49) 0.628
4BYK	0.0011	(0.08) 0.937	-0.0030	(-0.18) 0.859	-0.0068	(-0.80) 0.423	0.0083	(0.69) 0.493
CFO/AKFT	0.0478	(2.44) 0.016**	0.0459	(2.84) 0.005*	0.0379	(2.81) 0.006*	0.0390	(2.29) 0.024**
AKTF LN	0.0018	(0.77) 0.442	0.0022	(0.88) 0.379	0.0044	(1.43) 0.157	0.0038	(1.39) 0.166
SBO	0.0382	(3.86) 0.000*	0.0297	(2.43) 0.017**	0.0316	(3.61) 0.000*	0.0302	(2.83) 0.006*
VDH	0.0392	(1.44) 0.153	0.0597	(1.92) 0.058***	0.0486	(1.94) 0.055***	0.0833	(2.48) 0.014**
ZFR	-0.0110	(-3.35) 0.001*	---	---	---	---	---	---
ZDR	---	---	0.0105	(3.30) 0.001*	---	---	---	---
GFR	---	---	----	---	0.0173	(2.89) 0.005*	---	---
GDR	---	---	----	---	---	---	0.0040	(0.59) 0.559
Cons	-0.0075	(-0.12) 0.906	-0.0307	(-0.41) 0.679	-0.0592	(-0.76) 0.446	-0.0885	(-1.10) 0.275
GÖZLEM	698		613		709		704	
F	287.87		2986.02		235.50		158.04	
Prob > F	0.000		0.000		0.000		0.000	
R-squared	0.1343		0.1555		0.1145		0.1331	

legend: * p<0.01; ** p<0.05; *** p<0.1

Tablo 3 Panel A’da yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan 2

değerinin %13 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Denetim firmasının zorunlu rotasyona tabi olması halinde, denetim firmasıyla birlikte sorumlu ortak baş denetçi de değişmekte, denetçi rotasyonuna zorunlu denetim firması değişikliği neden olmaktadır. Bu bağlamda zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (ZFR) değişkeninin “t” değerinin -3.35, “p” değerinin 0.001, katsayısının -0.011 olduğu, firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonunun kar yönetimi uygulamalarını azalttığı ve bu ilişki ve etkinin istatistiki olarak % 1 düzeyinde anlamlı olduğu görülmekte zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi değişikliği gerçekleştiren işletmeler ile denetçi rotasyonu gerçekleştirmeyen işletmeler arasında kar yönetimi uygulamaları açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlamına gelmektedir. Elde edilen bu sonuçlar Febriento vd. (2017), Kim vd. (2015), Kim Yii vd. (2009), Yalçın (2018) çalışmalarıyla benzerlik; Leensen (2016), Löfving ve Widenius (2016), Fargher vd. (2008), Siregar vd. (2012), Sulistyo vd. (2019), Tuan (2019), Narayawamy R. ve Raghunandan (2019), Widyaningsih vd. (2019), Horton vd. (2020) çalışmalarıyla farklılık göstermektedir.⁶ Diğer taraftan CFO, SBO,PD/DD değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; 4BYK,AKTF, VDH parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 3 Panel B’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %15 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu parametresinin (ZDR) “t” değerinin 3.30, “p” değerinin 0.001, katsayısının 0.0105 olduğu, zorunlu denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının arttığı ve söz konusu bu ilişkinin istatistiki olarak %1 düzeyinde anlamlı olduğu görülmekte, zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler ile denetçi rotasyonu gerçekleştirmeyen işletmeler arasında kar yönetimi uygulamaları açısından anlamlı bir farklılık olduğu anlamına gelmektedir. Bu kapsamda analiz sonuçlarından elde edilen bulguların Siregar vd. (2012), Sulistyo vd. (2019), Monroe ve Hossain (2013), Firth vd. (2012), Fargher vd. (2008), Imegi ve Oladutire (2018), Wang ve Zhu (2018), Horton vd. (2020) çalışmalarıyla farklılık; Choi vd. (2017) çalışmasıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Diğer taraftan CFO, SBO, VDH değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; 4BYK, AKTF,PD/DD parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 3 Panel C’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %11 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (GFR) değişkeninin “t” değerinin 2.89, “p” değerinin 0.005, katsayısının 0.017 olduğu gönüllü firma değişikliği nedeniyle denetçi

⁶ Zorunlu rotasyon uygulamalarının kar yönetimi, denetim kalitesi yada finansal raporlamanın kalitesi üzerindeki etkilerinin tespit edilmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda ihtiyari tahakkuklar, denetim görüşleri ve denetim başarısızlığı gibi değişkenler kullanılmış ve rotasyon politikalarını destekleyen ve bu politikalara karşı olan sonuçlar elde edilmiştir. Bu kapsamda söz konusu bu çalışmada elde edilen sonuçların diğer çalışma sonuçları ile mukayese edilmesi aşamasında rotasyon politikalarını destekleyen ve karşı olan sonuçlar baz alınmıştır.

rotasyonu gerçekleşmesi halinde kar yönetimi uygulamalarının artışı ve bu ilişkinin %1 düzeyinde anlamlı olduğu görülmekte isteğe bağlı (gönüllü) denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu gerçekleştiren işletmeler ile denetçi rotasyonu gerçekleştirilmeyen işletmeler arasında kar yönetimi uygulamaları noktasında pozitif yönde anlamlı bir farklılık olduğu anlamına gelmektedir. Söz konusu bu bulgular Kim vd. (2015) ve Widyaningsih vd. (2019) çalışmalarıyla farklılık, Yaşar ve Yalçın (2018), Mohaisen vd. (2019) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan CFO, SBO, VDH,PD/DD değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; 4BYK, AKTF parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 3 Panel D’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin %13 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleştirilen gönüllü denetçi rotasyonu (GDR) değişkeninin “t” değerinin 0.59, “p” değerinin 0.559, katsayısının 0.004 olduğu gönüllü denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının artışı ancak bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Fargher vd. (2008), Mohrmann vd.(2017) çalışmalarıyla farklılık, Mohaisen vd. (2019), çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan 4BYK, PD/DD, AKTLN değişkenlerinin istatistiki olarak anlamsız; CFO, SBO ve VDH açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

4.2.2 İhtiyari Tahakkukların Orijinal Değerlerine İlişkin Regresyon Bulguları

Tablo 4. Orijinal İhtiyari Tahakkuklar İle Tahmin Edilmiş Analiz Sonuçları

	PANEL A		PANEL B		PANEL C		PANEL D	
	ZFR (126) ROT.YOK (572)		ZDR (41) ROT. YOK(572)		GFR (137) ROT. YOK (572)		GDR (132) ROT.YOK (572)	
DA(OR.)	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t
PD/DD	-0.0017	(-2.37) 0.020**	-0.0029	(-1.19) 0.237	-0.0013	(-2.35) 0.020**	-0.0014	(-0.54) 0.589
4BYK	-0.0105	(-0.78) 0.435	-0.0246	(-1.79) 0.076***	-0.0202	(-1.84) 0.069***	-0.0286	(-3.56) 0.001*
CFO/AKFT	-0.1436	(-3.17) 0.002*	-0.1340	(-3.53) 0.001*	-0.1752	(-3.73) 0.000*	-0.1394	(-2.48) 0.015**
AKTF LN	-0.0031	(-1.50) 0.136	-0.0057	(-2.67) 0.009*	-0.0025	(-0.77) 0.443	-0.0091	(-4.37) 0.000*
SBO	0.0682	(11.11) 0.000*	0.0670	(9.94) 0.000*	0.0642	(7.33) 0.000*	0.0751	(15.18) 0.000*
VDH	-0.0122	(0-.47) 0.641	-0.0340	(-1.22) 0.223	-0.0140	(-0.36) 0.719	-0.0576	(-3.00) 0.003*
ZFR	-0.0054	(-0.58) 0.564	---	---	---	---	---	---
ZDR	---	---	-0.0045	(-0.57) 0.568	---	---	---	---
GFR	---	---	---	---	0.0047	(0.66) 0.508	---	---
GDR	---	---	---	---	---	---	-0.0023	(-0.13) 0.893
Cons	0.0817	(1.61) 0.110	0.1659	(2.68) 0.009*	0.0799	(0.97) 0.335	0.2563	(4.74) 0.000*
GÖZLEM	698		613		709		704	
F	87768.36		173.72		115.82		62995.75	
Prob > F	0.000		0.000		0.000		0.000	
R-squared	0.2447		0.2478		0.2638		0.2002	

Not: (Tablo 4’ün devamı) legend: * p<0.01; ** p<.05; *** p<0.1

Tablo 4 Panel A'da yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %24 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Denetim firmasının zorunlu rotasyona tabi olması halinde, denetim firmasıyla birlikte sorumlu ortak baş denetçi de değişmekte, denetçi rotasyonuna zorunlu denetim firması değişikliği neden olmaktadır. Bu bağlamda zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (ZFR) değişkeninin "t" değerinin -0.58, "p" değerinin 0.564, katsayısının -0.005 olduğu, firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu sonrasında kar yönetimi uygulamaları azaldığı ancak bu ilişki ve etkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar Kim vd. (2015),) çalışmalarıyla farklılık; Löfving ve Widenius (2016),), Tuan (2019), Narayanswamy R. ve Raghunandan (2019) , Widyaningsih vd. (2019), Horton vd. (2020) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan CFO, SBO,PD/DD değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; 4BYK,AKTF,VDH parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 4 Panel B'de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %24 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu parametresinin (ZDR) "t" değerinin -0.57, "p" değerinin 0.568, katsayısının -0.004 olduğu, zorunlu denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının azaldığı ancak söz konusu bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda analiz sonuçlarından elde edilen bulguların, Monroe ve Hossain (2013), Siregar vd. (2012), Sulistyo vd. (2019), Fargher vd. (2008) İmega ve Oladutire (2018), Wang ve Zhu (2018), Horton vd. (2020) çalışmalarıyla farklılık; Chi vd. (2009), Mohrmann vd. (2017) çalışmalarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Diğer taraftan 4 BYK, CFO, SBO, AKTF değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; PD/DD,VDH parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 4 Panel C'de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %26 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (GFR) değişkeninin "t" değerinin 0.66, "p" değerinin 0.508, katsayısının 0.004 olduğu gönüllü firma değişikliği nedeniyle denetçi rotasyonu gerçekleşmesi halinde kar yönetimi uygulamalarının arttığı ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı görülmekte, söz konusu bu bulgular Kim vd. (2015), Yaşar ve Yalçın (2018), Mohaisen vd. (2019) ve Widyaningsih vd. (2019) çalışmalarıyla tutarsızlık göstermektedir. . Diğer taraftan 4BYK, CFO, SBO, PD/DD değişkenleri istatistiki olarak anlamlı; AKTF, VDH parametrelerinin istatistiki olarak anlamsız olduğu görülmektedir.

Tablo 4 Panel D'de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan χ^2 değerinin %20 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleştirilen gönüllü denetçi rotasyonu (GDR) değişkeninin "t" değerinin -0.13,

“p” değerinin 0.893, katsayısının -0.002, gönüllü denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının azaldığı ancak bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Fargher vd. (2008), Mohrmann vd.(2017) çalışmalarıyla farklılık, Mohaisen vd. (2019), çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan “PD/DD”, değişkenlerinin istatistiki olarak anlamsız; “4BYK”, VDH”, “CFO” “AKTLN” ve “SBO” açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

4.2.3 İhtiyari Tahakkukların Pozitif Değerlerine İlişkin Regresyon Bulguları

Tablo 5. Pozitif İhtiyari Tahakkuklar İle Tahmin Edilmiş Analiz Sonuçları

DA(POZ.)	PANEL A ZFR (53) ROT. YOK (266)		PANEL B ZDR (16) ROT. YOK(266)		PANEL C GFR (67) ROT. YOK (266)		PANEL D GDR (73) ROT. YOK (266)	
	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t
PD/DD	0.0098	(2.07) 0.041**	0.0081	(1.57) 0.121	0.0130	(3.55) 0.001*	0.0081	(1.59) 0.115
4BYK	0.0136	(1.15) 0.253	0.0013	(0.11) 0.909	-0.0295	(-2.43) 0.017**	-0.0087	(-0.70) 0.484
CFO/AKFT	-0.5247	(-14.25) 0.000*	-0.4727	(-8.95) 0.000*	-0.4450	(-8.75) 0.000*	-0.4636	(-9.81) 0.000*
AKTF LN	0.0002	(0.14) 0.886	0.0002	(0.12) 0.901	0.0061	(2.77) 0.007*	0.0009	(0.57) 0.572
SBO	0.0333	(13.30) 0.000*	0.0286	(16.51) 0.000*	0.0102	(0.80) 0.423	0.0328	(10.99) 0.000*
VDH	0.0352	(1.96) 0.053***	0.0312	(1.42) 0.159	0.0536	(3.12) 0.002*	0.0243	(1.38) 0.171
ZFR	-0.0089	(-1.07) 0.286	---	---	---	---	---	---
ZDR	---	---	0.0056	(0.46) 0.650	---	---	---	---
GFR	---	---	---	---	0.0141	(1.44) 0.154	---	---
GDR	---	---	---	---	---	---	-0.0091	(-0.77) 0.442
Cons	0.0156	(0.46) 0.646	0.0326	(0.84) 0.400	-0.0922	(-2.13) 0.036**	0.0353	(1.33) 0.185
GÖZLEM	319		282		333		339	
F	1231.73		223.76		34966.84		8168.15	
Prob > F	0.000		0.000		0.000		0.000	
R-squared	0.4692		0.4114		0.3137		0.3706	

legend: * p<0.01; ** p<0.05; *** p<0.1

Tablo 5 Panel A’da yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R² değerinin %46 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (ZFR) değişkeninin “t” değerinin -1.07, “p” değerinin 0.286, katsayısının -0.008 olduğu, firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu sonrasında pozitif yönde gerçekleşen kar yönetimi uygulamalarının azaldığı ancak bu ilişki ve etkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar Kim vd. (2015), Febrianto vd. (2017), Choi vd. (2017) çalışmalarıyla farklılık; Leensen vd. (2016), Löfving ve Widenius (2016), Siregar vd. (2012), Tuan (2019), Narayaswamy R. ve Raghunandan (2019), Widyaningsih vd. (2019) ve Horton vd. (2020) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Diğer taraftan 4BYK, AKTLN değişkenlerinin istatistiki olarak anlamsız; PD/DD, CFO, SBO ve VDH açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5 Panel B’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin %41 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu parametresinin (ZDR) “t” değerinin 0.46, “p” değerinin 0.650 olduğu, zorunlu denetçi rotasyonu ile birlikte karı artırıcı yönde gerçekleşen kar yönetimi uygulamalarının arttığı ancak söz konusu bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda analiz sonuçlarından elde edilen bulguların, Monroe ve Hossain (2013), Siregar vd. (2012), Sulistyo vd. (2019), Lennox (2014), Firth vd. (2012), Fargher vd. (2008), Wang ve Zhu (2018) ve Horton vd. (2020) çalışmalarıyla farklılık; Chi vd. (2009), Mohrmann vd. (2017) çalışmalarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Diğer taraftan 4BYK, PD/DD, AKTLN ve VDH değişkenlerinin istatistiki olarak anlamsız; CFO ve SBO açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5 Panel C’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin %31 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (GFR) değişkeninin “t” değerinin 1.44, “p” değerinin 0.154 olduğu gönüllü firma değişikliği nedeniyle denetçi rotasyonu gerçekleşmesi halinde pozitif yöndeki kar yönetimi uygulamalarının arttığı ancak bu ilişkinin anlamlı olmadığı görülmekte, söz konusu bu bulgular Kim vd. (2015) Yaşar ve Yalçın (2018), Widyaningsih vd. (2019) ve Mohaisen vd. (2019) çalışmalarıyla tutarsızlık göstermektedir. Diğer taraftan SBO değişkeninin istatistiki olarak anlamsız; PD/DD, CFO, 4BYK, , AKTLN ve VDH açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5 Panel 5 D’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin %37 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleştirilen gönüllü denetçi rotasyonu (GDR) değişkeninin “t” değerinin -0.77, “p” değerinin 0.442, gönüllü denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının azaldığı ancak bu ilişkinin istatistiki olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Fargher vd. (2008), Mohrmann vd. (2017) çalışmalarıyla farklılık, Mohaisen vd. (2019), çalışmasıyla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan PD/DD ,4BYK, AKTLN ve VDH değişkenlerinin istatistiki olarak anlamsız, CFO, SBO açıklayıcı parametrelerin ise istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmektedir.

4.2.4 İhtiyari Tahakkukların Negatif Değerlerine İlişkin Regresyon Bulguları

Tablo 6. Negatif İhtiyari Tahakkuklar İle Tahmin Edilmiş Analiz Sonuçları

	PANEL A		PANEL B		PANEL C		PANEL D	
	ZFR (73) ROT. YOK (306)		ZDR (25) ROT. YOK (306)		GFR (70) ROT. YOK (306)		GDR (59) ROT. YOK (306)	
DA(NEG.)	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t	Coef.	t P> t
PD/DD	0.0020	(3.26) 0.001*	0.0023	(1.12) 0.265	0.0011	(6.04) 0.000*	-0.0001	(-0.04) 0.970
4BYK	-0.0005	(-0.07) 0.943	0.0132	(1.18) 0.240	0.0099	(1.48) 0.141	0.0269	(2.64) 0.009*

CFO/AKFT	0.0719	(4.63) 0.000*	0.0681	(5.75) 0.000*	0.0750	(5.18) 0.000*	0.0422	(1.60) 0.114
AKTF LN	0.0055	(3.74) 0.000*	0.0056	(2.19) 0.031**	0.0049	(1.75) 0.083***	0.0120	(2.13) 0.036**
SBO	0.0076	(0.28) 0.778	0.0072	(0.43) 0.666	0.0070	(0.33) 0.741	0.0164	(0.80) 0.425
VDH	0.0394	(1.22) 0.224	0.0536	(1.69) 0.094***	0.0426	(1.28) 0.203	0.1142	(2.49) 0.014**
ZFR	-0.0000	(-0.01) 0.992	---	---	---	---	---	---
ZDR	---	---	0.0007	(0.07) 0.944	---	---	---	---
GFR	---	---	---	---	0.0217	(2.59) 0.011**	---	---
GDR	---	---	---	---	---	---	0.0309	(1.85) 0.068***
Cons	-0.0870	(-1.48) 0.141	-0.1126	(-1.40) 0.166	-0.0822	(-1.02) 0.308	-0.3055	(-2.05) 0.043**
GÖZLEM	379		331		376		365	
F	32.09		68.59		599.71		114.13	
Prob > F	0.000		0.000		0.000		0.000	
R-squared	0.1717		0.1978		0.1945		0.1725	

legend: * p<0.01; ** p<.05; *** p<0.1

Tablo 6 Panel A'da yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin %17 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Zorunlu denetim firması rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (ZFR) değişkeninin "t" değerinin -0.01, "p" değerinin 0.992 olduğu, firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonunun negatif yönde gerçekleşen kar yönetimi uygulamaları üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar Kim vd. (2015), Febriento vd. (2017) çalışmalarıyla farklılık; Löfving vd. (2016), Sulistyo vd. (2019), Tuan (2019), Narayaswamy R. ve Raghunandan (2019), Widyarningsih vd. (2019) ve Horton vd. (2020) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 6 Panel B'de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin % 19 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleşen zorunlu denetçi rotasyonu parametresinin (ZDR) "t" değerinin 0.07, "p" değerinin 0.944 olduğu, zorunlu denetçi rotasyonu ile birlikte karı azaltıcı yönde gerçekleşen kar yönetimi uygulamalarının arttığı ancak söz konusu bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda analiz sonuçlarından elde edilen bulguların Monroe ve Hossain (2013), Siregar vd. (2012), Sulistyo vd. (2019), Lennox (2014), Fargher vd. (2008), Wang ve Zhu (2018) ve Horton vd. (2020) çalışmalarıyla farklılık; Chi vd. (2009), Mohrmann vd. (2017) çalışmalarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Tablo Panel C'de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin % 19 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Gönüllü firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu (GFR) değişkeninin "t" değerinin 2.59, "p" değerinin 0.011 olduğu gönüllü firma değişikliği nedeniyle denetçi rotasyonu gerçekleşmesi halinde negatif yöndeki kar yönetimi uygulamalarının arttığı ve bu ilişkinin istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı olduğu görülmekte, söz konusu bu bulgular

(Kim vd. 2015), Yaşar ve Yalçın (2018), Widyaningsih vd. (2019) çalışmalarıyla tutarsızlık; Mohaisen vd. (2019) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.

Tablo 6 Panel 6 D’de yer alan regresyon sonuçları incelendiğinde; modelin anlamlılığını gösteren Prob >F değerinin 0.000 olduğu, modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı ve dolayısıyla yorumlanmaya uygun olduğu, diğer taraftan R^2 değerinin % 17 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleştirilen gönüllü denetçi rotasyonu (GDR) değişkeninin “t” değerinin 1.85, “p” değerinin 0.068, gönüllü denetçi rotasyonu ile birlikte kar yönetimi uygulamalarının arttığı ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Fargher vd. (2008), Mohrmann vd. (2017), Mohaisen vd. (2019) çalışmalarıyla farklılık göstermektedir.

5. SONUÇ

2000’li yıllarda denetim firması ve bağımsız denetçi ekseninde meydana gelen Enron ve Wordcom gibi finansal skandallar sonrası denetim kalitesinin artırılması noktasında denetim firmasının ve sorumlu ortak baş denetçinin bağımsızlığının temin edilmesi için rotasyon uygulamaları ön plana çıkmıştır.

Denetim firması ve bağımsız denetçi ekseninde meydana gelen finansal skandallar, denetçilerin denetim faaliyetlerinin icrası aşamasında hata, hile ve kar yönetimi uygulamalarının tespitinde bağımsız davranmadıkları ve finansal bilgi kullanıcılarını yanıltmaya yönelik manipülatif işlemlere göz yumdukları yönünde yaygın bir görüş oluşturmıştır. Denetçinin bağımsızlığının sorgulanmaya başlanmasının ardından finansal raporlamanın kalitesinin artırılması, finansal bilgi kullanıcılarının ve diğer ilgili tarafların bağımsız denetime duydukları güvenin tekrar temin edilmesi ve denetçinin bağımsızlığının korunması amacıyla başta ABD’de ve AB ülkelerinde denetim kalitesinin bir göstergesi olan zorunlu rotasyon uygulaması önerilmiştir (Yalçın, 2018:2). Özellikle ABD’ nin SOX yasası ile birlikte gündeme gelen zorunlu rotasyonun fayda, maliyet ve olası etkileri çeşitli ülkelerde tartışılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Rotasyon uygulamalarına yönelik ülkelerin düzenlemeleri incelendiğinde bazılarının denetim firması, bazılarının ise bağımsız denetçi düzeyinde olduğu görülmektedir. Diğer taraftan bazı ülkelerde sadece bağımsız denetçi düzeyinde gerçekleşen rotasyonun denetim firması ile müşteri işletme arasındaki menfaat ilişkisini sonlandırmadığı, denetim ücretinin halen aynı denetim firmasının gelirleri içerisinde yer aldığı , denetim firmasının müşteri işletmeden elde ettiği denetim gelirlerine bağımlı olmaya devam edeceği ve ücret baskısı nedeniyle olası hata, hile ve kar yönetimi uygulamaları gibi karı düzeltmeye yönelik işlemleri tespit edip , raporlayamayacağı gerekçesiyle denetim firması ile bağımsız denetçinin birlikte rotasyona tabi olmasına yönelik yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda firma ve denetçi düzeyinde gerçekleşen zorunlu rotasyon uygulamalarının ve diğer rotasyon türlerinin kar yönetimi uygulamaları ya da finansal raporlamanın kalitesi üzerindeki etkilerinin tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Söz konusu bu çalışmada, firma ve denetçi düzeyinde gerçekleşen sorumlu ortak baş denetçi rotasyonlarının (denetçi rotasyonunun dört türünün) kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkilerinin tespit edilebilmesi amacıyla Borsa İstanbul’da 2010-2018 yılları arasında işlem gören 112 imalat şirketi incelenmiş, oluşturulan hipotezler Panel veri analiz yöntemi ile test edilmiştir. Araştırmada,

kar yönetimi uygulamalarının temsili göstergesi olan ihtiyari tahakkuklar toplam tahakkuk bazlı Kothari modeli ile tahmin edilmiş, modelden elde edilen ihtiyari tahakkuklar dört farklı (mutlak, orijinal, pozitif, negatif) grupta sınıflandırılmıştır. Daha sonra sorumlu ortak baş denetçi rotasyonları, Firt vd. (2012), çalışmasıyla uyumlu bir şekilde zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu, zorunlu denetçi rotasyonu, gönüllü firma rotasyonu ile nedeniyle gerçekleşen denetçi rotasyonu, gönüllü denetçi rotasyonu ve hiç rotasyon yapmayan gözlemler olmak üzere beş ayrı gruba ayrılmıştır. Bu doğrultuda, firma ve denetçi düzeyinde gerçekleşen zorunlu ve gönüllü rotasyon uygulamaları ile kar yönetimi uygulamaları arasındaki ilişkilerin belirlenebilmesi amacıyla Kim ve Yii (2009), Chi vd. (2009) ve Yalçın (2018) çalışmaları ile benzer şekilde çeşitli karşılaştırma çiftleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda hiç rotasyon yapmayan gözlemler kontrol grubu; zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi değişikliği gerçekleştiren gözlemler, zorunlu denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler, gönüllü firma rotasyonu nedeniyle denetçi değişikliği gerçekleştiren gözlemler ve gönüllü denetçi rotasyonu gerçekleştiren gözlemler deney grubu olarak belirlenmiş, denetçi rotasyonunun 4 türü ile hiç rotasyon yapmayan gözlem grubunun ihtiyari tahakkuk düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Kothari modeli ile tahmin edilen ihtiyari tahakkukların dört türünün (mutlak, orijinal, pozitif, negatif) kullanılmasıyla oluşturulan modellerin tahmin sonuçları incelendiğinde; zorunlu denetim firması rotasyonu nedeniyle denetçi değişikliği gerçekleştiren işletmeler ile denetçi rotasyonu gerçekleştirmeyen işletmeler arasında; ihtiyari tahakkukların üç değer türü (orijinal, pozitif, negatif) ile ölçülen kar yönetimi uygulamaları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı, ihtiyari tahakkukların mutlak değerlerinde ise zorunlu firma rotasyonu kaynaklı denetçi rotasyonu ile rotasyon gerçekleştirmeyen gözlemler arasında negatif yönde anlamlı ancak zayıf ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Aynı denetim firması içerisinde gerçekleştirilen zorunlu denetçi rotasyonu ile ihtiyari tahakkukların mutlak değeri arasında pozitif yönde anlamlı ancak zayıf ilişkiler olduğu diğer türleri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde herhangi bir ilişkinin olmadığına yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Diğer taraftan gönüllü firma rotasyonu nedeniyle meydana gelen denetçi rotasyonu sonrasında genel itibarıyla kar yönetimi uygulamalarının arttığı; gönüllü denetçi rotasyonunun kar yönetimi üzerinde genel olarak anlamlı etkisinin olmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuçlar firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen zorunlu rotasyon uygulamalarının kar yönetimi uygulamaları (denetim kalitesi) ya da finansal raporlamanın kalitesi üzerinde herhangi bir etkisinin olmayacağını, zorunlu rotasyon sonraki ilk yıllarda denetim başarısızlığı riskinin artacağını, denetlenen müşteri işletmeye ilişkin spesifik bilgilerin kaybolması nedeniyle mali tablolarındaki önemli nitelikteki hataların tespit edilememesine ve denetim/finansal raporlamanın kalitesinin olumsuz yönde etkileyeceğini ve aynı zamanda maliyetli bir uygulama olduğunu savunan görüşleri desteklediği söylenebilir.

Çalışmada denetçi rotasyonunun dört türü incelenmiş ve özellikle firma ve denetçi düzeyinde gerçekleştirilen zorunlu rotasyon uygulamalarının kar yönetimi uygulamaları üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Ancak söz konusu bu çalışmada bazı kısıtlar mevcuttur. Özellikle çalışmanın kapsamı genişletilerek ve imalat sanayi dışındaki diğer sektörleri kapsayacak bir örneklem grubu üzerinden tahmin edilecek kar yönetimi uygulamaları ile zorunlu rotasyon arasındaki ilişki hakkında

farklı sonuçların elde edilmesi söz konusu olabilir. Yine kar yönetimi uygulamalarının tahmin edilmesinde tahakkuk esaslı modellerin yanı sıra işlem esaslı yöntemlerin ve iç kontrol sisteminin etkinlik düzeyi gibi temsili değişkenlerin kullanılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Azizkhani, M., Daghani, R., & Shailer, G. (2018), "**Audit Firm Tenure And Audit Quality In A Constrained Market**", *International Journal of Accounting*, 53(3), 167–182. doi:10.1016/j.intacc.2018.07.002.
- Chi, W., Huang H., Liao Y. , Xie H. (2009), "**Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan.**" *Contemporary Accounting Research* ,26(2), pp.359–391.
- Choi, J., Lim, H. & Mali, D. (2017), "**Mandatory audit firm rotation and Big 4 effect on audit quality: Evidence from South Korea**", *Asian Academy of Management Journal of Accounting & Finance*,13 (1), pp.1-40.
- Elshawarby, M. A. (2017), "**Auditor's Professional Specialization Role in Reducing the Potential Negative Effects of Mandatory Audit-Firm Rotation on Audit Quality**", *Journal of Accounting & Marketing*, 6 (3), pp.1-9.
- Fargher N. , Lee Y. ve Mande V. (2008), "**The Effect of Audit Partner Tenure on Client Managers' Accounting Discretion**", *Managerial Auditing Journal*,23,161-186, DOI:10.1108/02686900810839857.
- Febrianto, R., Dini, F., Audina, D., Yuskar, Y. Ve Juita, V. (2017), "**The Influence Of Pseudo Auditor Rotation On Audit Quality: New Evidence**", *Australasian Accounting, Business And Finance Journal*, 11(4), pp.71-85.
- Firth, M., Rui, O.M , Xi Wu (2012), "**How do various forms of auditor rotation affect audit quality? Evidence from China**", *The International Journal of Accounting*, 47, pp.109–138.
- Ghosh, A. , Moon, D.C. (2005), "**Audit Tenure And Perceptions Of Audit Quality**", *The Accounting Review*, 80(2), 585- 612.
- Gürol B. ve Tüysüzoğlu T.,(2018), "**Empirical Analysis of Mandatory Audit Firm and Engagement Partner Rotation Practices of BIST 100 Firms**", *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 8(1), pp.105-118
- Horton J., Livne G. , Pettinicchio A.,(2020), "**Empirical Evidence On Audit Quality Under A Dual Mandatory Auditor Rotation Rule**", *European Accounting Review*, pp.1-30, Doi: 10.1080/09638180.2020.1747513
- Imegi J.C., and Oladutire E.O., (2018), "**Mandatory Auditor Rotation and Audit Quality in The Nigeria Financial Sector**", *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research*.6(1), pp.67-75.
- Julia S.E., Mohamad A.ve Rina T.,(2019), "**The Influence Of Audit Rotation, Audit Tenure, And Workload On Audit Quality At Consumer Goods Sector Listed In Indonesia Stock Exchange**", *Eurasia: Economics & Business*, 3(21), pp.67-76.
- Kim, H., Lee, H. , Lee J.E. (2015), "**Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality**", *The Journal of Applied Business Research* ,31(3), pp.1089-2008.
- Kim, J.B. , Yii C.H. (2009), "**Does Auditor Designation By The Regulatory Authority Improve Audit Quality?**", *Evidence from Korea. Journal of Accounting and Public Policy*, 28 (3), pp.207-230.
- Kothari, S., P., Andrew, J.L., Charles, E. W., (2005), "**Performance Matched Discretionary Accrual Measures**", *Journal of Accounting And Economics*, 39(1), pp.163-196.
- Leensen, M. (2016), **Audit Firm Rotation, Social Ties And Audit Quality**, Yüksek Lisans Tezi, Radboud Universiteit, Nijmegen.

- Lennox, C.S., Wu, X. ve Zhang, T. (2014), **“Does Mandatory Rotation Of Audit Partners Improve Audit Quality?”**, The Accounting Review American Accounting Association ,89(5),1775–1803.
- Li, D. (2010), **“Does Auditor Tenure Affect Accounting Conservatism? Further evidence”**, Journal of Accounting and Public Policy , 29(3) ,226-241.
- Löfving, F. ve Widenius, E. (2016) **“Audit Firm Rotation Increasing Or Decreasing Audit Quality?”**, Yüksek Lisans Tezi, Uppsala Universitet, Uppsala.
- Mali, D. ve Lim, H.J. (2018), **“Conservative Reporting And The Incremental Effect Of Mandatory Audit Firm Rotation Policy: A Comparative Analysis Of Audit Partner Rotation Vs Audit Firm Rotation In South Korea”**, Australian Accounting Review, 28 (3), pp.446-463.
- Mohaisen H.A., Ali K.S. ve Tbrahim A.T., (2019), **“The Effect of Audit Rotation on the Audit Quality: Empirical Study on Iraq”**, Journal of Engineering and Applied Sciences ,14 (13), pp.4553-4559.
- Mohrmann, U. (2017), **“What Are The Drivers Of Audit Quality After An Auditor Change? Evidence From Voluntary And Mandatory Auditor Switches”**, (August 16, 2017 Available at, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2589486> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2589486>. Date of access: 18/09/2019
- Monroe G. ve , Hossam S. (2013), **“Does Audit Quality Improve After The Implementation Of Mandatory Audit Partner Rotation? Australia”**, Accounting and Management Information Systems,12(2), pp.263–279.
- Narayananaswamy, R. and Raghunandan K. (2019), **“The Effect of Mandatory Audit Firm Rotation on Audit Quality, Audit Fees and Audit Market Concentration: Evidence from India”**, IIM Bangalore Research Paper No. 582 <https://ssrn.com/abstract=3360256> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3360256>.
- Nguyen, P. T. & Kend, M. (2017), **“The Perceived Motivations Behind The Introduction Of The Law On External Audit In Vietnam”**, Managerial Auditing Journal, 32(1), pp.90-108.
- Omri M.A ve Abdenneb A.B., (2014), **“Audit Firm Rotation And Audit Quality: Case Of The Listed Tunisian Firms”**, International Journal of Economics and Business Research (IJEBr), 8(3), pp.245-257.
- Önder, Ş. ve Ağca, A. (2013). **“Toplam Tahakkuk Modelleri ile Türkiye’de Kar Yönetiminin Ölçülmesi: İMKB’de Yer Alan İşletmeler Üzerine Ampirik Bir Araştırma”**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ,Özel Sayı, ss.35-48.
- Ruiz-Barbadillo, E., Gomez-Aguilar, N., Carrera, N. (2009), **“Does mandatory audit firm rotation enhance auditor independence?”**, Auditing: A Journal of Practice & Theory, 28(1), pp.113-135.
- Salleh, K. ve Jasmani, H. (2014), **“Audit Rotation And Audit Report: Empirical Evidence From Malaysian Plcs Over The Period Of Ten Years”**, Procedia Social and Behavioral Sciences, 145, pp.40-50.
- Siregar, Sylvia V., Amarullah, Fitriany, Wibowa, Arie, Anggraita, Viska, (2012), **“Audit Tenure, Auditor Rotation, And Audit Quality: The Case Of Indonesia”**, Asian Journal Of Business And Accounting, 5(1), pp.55-74.
- Sulistyo K.D., Damai N., Karin J., Soengeng S.,(2019), **“Auditor Rotations And Audit Quality : A Perspective From Cumulative Number Of Audit Partner And Audit Firm Rotations”**, Asian Review of Accounting, 27 (4), pp.639-660

- Tuan, K. (2019), "**Bağımsız Denetim Firma Rotasyonu Ve Denetim Kalitesi**", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi ,37(4) . ss.703-719.
- Wang L., Zhu L.,(2018), "**State Ownership, Auditor Rotation and Audit Quality**", Education and Economic Development of Modern Society,205, pp.1169-1174.
- Widyaningsih I. A. , Harymawan I., Mardijuwono A. W. , E Ayuningtyas E. S. Ve Larasati D. A. ,(2019), "**Audit Firm Rotation And Audit Quality: Comparison Before Vs After The Elimination Of Audit Firm Rotation Regulations In Indonesia**", Cogent Business & Management, 6(1), pp.1-15.
- Wilson, A. B., McNellis, C., & Latham, C. K. (2018), "**Audit Firm Tenure, Auditor Familiarity, And Trust: Effect On Auditee Whistleblowing Reporting Intentions**", International Journal Of Auditing, 22(2), pp.113-130.
- Yalçın N.,(2018), "**Zorunlu Denetim Firması Rotasyonun Bağımsız Denetim Kalitesine Etkisi :Borsa İstanbul' Da Bir Uygulama**", Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi ,Osmaniye.
- Yaşar A. ve Yalçın N. (2018), "**The Effect Of Voluntary Audit Firm Switch On Audit Quality**", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,Özel sayı, ss.678-700.
- Yaşar, A. (2011), "**Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kâr Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB'de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama**", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana.
- Yaşar, A. (2016), "**Zorunlu Bağımsız Denetim Firması ve Sorumlu Ortak Başdenetçi Rotasyonu Üzerine Uluslararası Tartışmalar: Literatür Değerlendirmesi**", Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 2(3), 200-231.